

AZ ÉN PROGRAMMOM.*

Sokan kérdeztek már, mi az oka annak, hogy én a természetiek tudományára annyit áldozok.

Nekem ez áldozat is, nem is. Áldozat, mert hazai ügyünknek kedveskedni kívánok, nem áldozat pedig, mert kötelességemet rovom le.

Mindnyájunk kötelessége az, hogy hazánk előhaladásán közremunkáljunk. Nálunk nyelvészet, történetírás és az egybefüggők, régóta ápolt, gondosan fejlesztett tárgyai kulturális tevékenységünknek. A természetiek tudományát azonban még mindig nem karolják úgy fel, hogy az az említettekkel egy sorban volna. A természetiek tudományáról himnuszt írni nem akarok. Azt mondhatnák, hogy haza beszélek. Fontossága úgysis önmagában gyökerezik annak. A természetben élünk, az nyújt mindenhez segítő kezet és csak az az ország halad,

melyben a természetiek tudományát is kiváló gonddal művelik. Közreműködéssel nem akartam én kicsinyelni a természetiek tudományát fejlesztő hivatottaknak intézkedéseit, mert beavatkozásomnak különös fontosságot nem tulajdonítottok. Én ezen urakat munkájokban támogatni és a művelődés haladását siettetni óhajtottam. Mert ha ma széttekintünk, a nem rég múlt időkhöz mérve, nálunk nagy haladást tapasztalhatunk itt is. De elvégre az állam minden nem tehet. Kulturális tevékenységében az egyesek meg a társadalom kötelessége támogatni azt.

Tudom, hogy az, mit tettem, az idők változó sorában eltűnik. A vasat is megrágná az idő. De ha idővel nálunk is a természetiek tudományában egy serdülő munkás, életrevaló nemzedék támad, akkor tudom egyúttal: nem hiába tettünk mindannyian és én is elértem célomat.

SEMSEY ANDOR.

* A »Magyar Salon« e havi füzetéből.

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI MOZGALMAK A HAZÁBAN.

7. Az Erdélyi múzeumegylet orvostermészettudományi szakosztályának mult évi december 16-ikán tartott ülésén:

1. Dr. Entz Géza »Adatok Erdély herpetológiájához« czímen megfigyeléseit terjesztette elő a *Pelias Berus-t*, a *Lacerta vivipara Jacqu.*, a *Lacerta muralis Merr.*, *Anguis fragilis L.* és *Rana temporaria L.* fajokról. (Bővebben közöljük.)

2. Dr. Koch Antal jelentést tesz a mult nyáron az Erdélyi Múzeum igazgató választmányának megbízásából tett ásványgyűjtő székelyföldi útjának második feléről. Gyergyó-Szt.-Miklósnál a Várszék oldalán nyitott kőbányában, a kristályos mészkő repedéseiben az azbesztnak egy német, az úgynevezett *hegyibört* gyűjtötte. Szárhegyen a tavaly nyitott márványbányát megtekintvén,

a szobormárványnak nagyon is beváló, gyönyörű fehér, kisebb-nagyobb szemű kristályos mészkőből egész sorozatot gyűjtött. A Piricske hegységnek különösen azon pontjairól, hol azelőtt még nem járt, a nephelinsyenit gazdag változataiból egész gyűjteményt hozott s ezek közt különösen az öregszemű, akmitban, amphibolban és szodalitban dús változatokat, különösen a *ditroit*-ot emeli ki és mutatja be válogatott példányokban. A kilencz napi kirándulás eredménye körülbelül 300 darab ásvány és kőzet, mely az erdélyi múzeum ásvány s földtanr osztályát gazdagítja.

3. Dr. Farkas Gyula bemutatja Dr. Gerevich Emil-nek König Gyula nagy matematikai munkájáról való ismertetését.

8. *A magyar tud. Akadémia III. osztályának* januárius 16-iki ülésén két tárgy volt. Dr. Lenhossék Mihály-nak »A velős hüvelyek fejlődéséről a középponti idegrendszerben« című dolgozatát Mihalkovics Géza terjesztette elő. Dr. Horváth Géza felolvasta Dr. Dada János-nak a »Magyarországi Branchipus-fajokról« szóló dolgozatát, melyben előadja, hogy a tóvizekben élő és levélalakú lábaikkal élénken uszkáló Branchipus-rákokból eddig hét fajt figyelt meg hazánkban, s hogy ezek közt egy új fajváltozat is van, melyet Chyzer Kornél zemplénmegyei főorvos a Bodrogközön fedezett fel.

9. A »Kecskeméti vidéki Természettudományi Társulat« 1888. január 18-ikán tartott ülésén Hanusz István »A vándorpatkány (Mus decumanus Pall.) elterjedéséről«, Parragh Gedeon pedig több fizikai tárgyról értekezett. Hanusz a házi és vándorpatkány létért való küzdelmét, ez utóbbinak győzedelmét s a világ minden részére való elterjedését vizsgálta. Parragh előadásának első tárgya volt »A mágnesség változásának gyorsasága a vasban«. Ha a vasat elektromos árammal vesszük körül, mágnessé válik. Az áram megszüntével megszűnik a mágnesség is, de nem rögtön, hanem bizonyos idő múlva. Ezen idő a vas minőségétől függ. Lágy vasban hamarabb szűnik meg, mint keményben. Az elektromos áram megszakítása és a mágnesség megszűnése közötti idő mérésére az inga használtatott. A kísérletezéshez használt vasban a jelzett időköz 0.028 másodpercnek találtatott. Előadásának második tárgya »Az égi testek százasos perturbációi«-nak kísérleti utánpótlása volt, nevezetesen a következő perturbációknak: a) Az égi test pályája mindkét tengelyének kisebbsége, a mi

például az Encke-féle üstökösön észlelhető. b) Az excentricitás változása; erre példa saját Földünk. c) A perihelium hátrálása, melyet a felső bolygók tömegvonzása okoz. d) A perihelium előnyomulása, melyet az alsó bolygók tömegvonzása okoz. Erre példát találunk ismét saját Földünkön, melynek periheliuma évenként 11'6"-czel előnyomul. e) Olyan üstökös pályaelemeinek megváltozása, mely valamely nagyobb bolygó, például a Jupiter mellett megy el. A pályák lerajzolására az ingakészülék, a zavart okozó bolygók helyettesítésére pedig elektromágnesek használtattak. Meglepő volt azon szabatoság, mellyel az összeállított készülék lerajzolta a különböző eseteket, a zavarások és okaik közötti összefüggés világos feltüntetésével. A kozmografia tanulságos taneszközt kap e készülékben.

10. *A M. Földtani Társulat* januárius 4-ikén tartott szakülésében Dr. Szádeczky Gyula a Tokaj-Eperjei hegységnek Nagy-Szaláncz és Abauj-Komlós közt levő cenztrális részében gyűjtött kőzeteket ismertette meg. A Tolvajhegy csoportjának kőzetét, ellentétben Wolf H. és Doelter bécsi geológusokkal, különbözőnek tartja a Füzéri vár kőzetétől. Megismertette továbbá a Hársas- és Rábahegy csoportjának kőzetét is. Minthogy e két típusbeli kőzet a szármátkor üledékes kőzeteivel összefüggésben van, azt következteti, hogy a vulkáni kőzetek, melyeket leírt, az említett üledékes kőzetekkel vagy egykorúak vagy még fiatalabbak.

Dr. Szabó József bemutatta ama szelvényt, melyet Cseh Lajos selmeczi kir. bányageológus a Ferencz császár altárnából és pedig a tárna szájától Pjergaknáig készített.

RÉGI MAGYAR MEGFIGYELÉSEK.

33. *Szabadalom br. Vay Miklósnak pamufonó malomra.* »Az Anglus Böltsek is bévevék társaságokba nagy érdemű Hazánkfiát Bárány Vay Miklós Ingenieur Kapitány Urat,* azon alkalmatossággal, midőn a látás segítésére, magától talált két eszközök iránt, azoknak egyenes itélettételeket kikérte volna. Ezen Hazánk díszére született Ur, valamint az Anglusokkal magát, s magában kedves Nemzetünket megtiszteltette: úgy sem fáradságának, sem költségének semmit nem kedvezett, tsak-

hogy szülőtte földjére való visszatérésével, az Anglusok boldogságában kedves nemzetét, s az azzal egy főt esmérő népeket néminémiképen részeltethesse, és arra a tökéletességre, mellyel a fáradhatatlan Anglus nemzet bír, valamely részben által formálhassa. E végre, hozott ki magával, különbözőféle mesterséges, ujjonnan talált, vagy legalább még nálunk soha sem látott eszközöket, mellyeknek látására, lehetetlen, hogy ne világosodjanak a már valamit látó, de még sokkal többet látni kívánó szemek. . . . . Ilyen eszköz a többek között, az a *pamufonó malom*, mely három különböző malomokat foglal magában, olly for-

* A magyar főrendiház mostani elnökének atyja volt. A SZERK.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.